

บทความวิชาการ

นียมใหม่ของห้องโงการศึกษา เพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์ *

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ สำหรับการกำหนดค่านิยมใหม่ของห้องโงการศึกษา ซึ่งหมายถึง เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปพร้อมกับการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของสังคมและประเทศ โดยมีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ได้เข้าใจถึงคุณค่า และความถนัดเฉพาะของตนเอง ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และสามารถสร้างสรรค์สังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งห้องโงการศึกษา ควรแบ่งออกเป็นสามระยะ ตั้งแต่การกำหนดคุณภาพการศึกษา กระบวนการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษา ทั้งนี้ การนำไปบูรณาการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการมองในมุมกลับโดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างและกระจายตัวขององค์ความรู้ที่อยู่ในตัวของผู้เรียน ผ่านคุณค่าเชิงอัตลักษณ์ ประกอบกับการสร้างแรงกระเพื่อมของโอกาส และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางความคิดและค่านิยม ตั้งแต่ระดับนักเรียน ผู้เป็นปัญญาชน ไปสู่ผู้ใหญ่ในสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารประเทศ ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงเป็นกระบวนการส่งมอบคุณค่าแก่ผู้เรียนเพื่อผลักดันให้เกิดการส่งต่อคุณค่าใหม่ในสังคม โดยถือเป็นการไหลเวียนขององค์ความรู้และคุณค่า ให้มีอยู่ในสังคมและประเทศตลอดไป

คำสำคัญ: นียมใหม่, ห้องโงการศึกษา, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

* ดร., คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, Email: kittipong.p@ubu.ac.th (Corresponding author)

(Received: 03/05/23, Revised: 25/12/23, Accepted: 28/12/23)

Academic Article

Redefining the Education Chain for the Sustainable Development Goals (SDGs)

Kittipong Pearnpitak [†]

Abstract

The purpose of this study was to synthesize information from academic papers for redefining the educational chain: the network of relationships between educational institutes that is responsible for driving the basic education core curriculum along with curriculum design in line with the developmental direction of society and the country. The teacher acts as a mechanism to connect and transfer knowledge to learners to understand their own values and specialties, live happily, and be able to create positive social change. The educational chain should be divided into three phases, namely the quality of education, the educational process, and educational achievement. Integrating the educational chain with the notion of sustainable development is a backward perspective which emphasizes greatly on learners and focuses mainly on the production and distribution of knowledge within learners through their identity values. In addition, it creates a ripple of opportunities to encourage the transition of thoughts and values from intellectual students to adults who have a role in governing the country. Therefore, sustainable development is the process of delivering values to the learners in order to pass on new values to our society and sustaining a flow of knowledge and values in the society and country endlessly.

Keywords: redefinition, education chain, sustainable development, Sustainable Development Goals (SDGs)

[†] Dr., Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University, Email: kittipong.p@ubu.ac.th (Corresponding author)

(Received: 03/05/23, Revised: 25/12/23, Accepted: 28/12/23)

1. บทนำ

การศึกษา เป็นกลไกพื้นฐานในการพัฒนาทักษะในทุกด้านของชีวิต การศึกษา ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ และสร้างความเข้าใจในสภาพสังคมให้แก่ผู้คนที่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จ ที่เกิดจากการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ผ่านกระบวนการ และผ่านวัฒนธรรมด้านการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยมีเหตุผลเพื่อรักษาองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม และต่อยอดความรู้ใหม่ ๆ จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง เพื่ออนาคตที่ดีกว่า (Rachmadtullach & Kusmaharti, 2018) สิ่งนี้ตอกย้ำถึงทิศทางการพัฒนาผ่านการศึกษา ที่เชื่อมโยงในลักษณะของห้องโง่ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจุดเริ่มต้น กระบวนการ และเป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้ เพื่อให้สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

แน่นอนว่าการบ่มเพาะนักเรียนในสภาวะการณปัจจุบัน ไม่สามารถแยกออกเป็นองค์ประกอบเหมือนดังเช่นในอดีตได้ เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้หล่อหลอมให้รูปแบบของการจัดการศึกษาถูกบรรจุอยู่ในแพลตฟอร์มผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งถูกเรียกว่า E-Learning หรือการเรียนการสอนระยะไกล ที่เกิดจากการมาบรรจบกันของ 3 เทคโนโลยี ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ โทรคมนาคม และไอทีศนูปรกรณ์ ผ่านคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต (Mohammed et al., 2021) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีในลักษณะของกระบวนการเปลี่ยนผ่านเหล่านี้ ทำให้รูปแบบของการสื่อสารในชั้นเรียน จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนอย่างลึกซึ้ง ก่อนนำไปสู่ภาคของการปฏิบัติ

สำหรับเจตนารมณ์ของการขับเคลื่อนทิศทางการศึกษา ให้ประสบความสำเร็จตามความคาดหวังนั้น จำเป็นต้องมองภาพของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ โดยไล่ลำดับจากผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ขยายกว้างออกไปผ่านการเลือกสรรตัววิธีการปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ภายใต้บทบาทการมีส่วนร่วมของสังคม ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างห้องโง่การศึกษา และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในมิติของห้องโง่การศึกษา เชื่อว่าความเป็นพลวัตของความรู้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ส่วนในมิติของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของการทำความเข้าใจในเป้าหมายระยะยาวของการจัดการศึกษา ซึ่งไม่ใช่การสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามมาตรฐานของตัวชีวิตในการสำเร็จการศึกษาเท่านั้น แต่จะต้องยกระดับผู้เรียน ให้สามารถปรับตัวต่อความท้าทายที่มีอยู่ในสังคม ภายใต้บริบทของผู้เรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน ประกอบกับมีการติดตามและประเมินผลเพื่อยืนยันความรับผิดชอบ ในการหล่อหลอมเยาวชนรุ่นใหม่ ให้สามารถค้นพบความถนัดของตนเองได้ (Hwa & Leaver, 2021; Rizescu et al., 2020) ซึ่งถือเป็นการเตรียมความพร้อมกำลังคนแรงงานที่ สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนในอนาคต รวมถึงยังเป็นการสร้างมุมมองใหม่ของการริเริ่ม การออกแบบ และการวางแผน ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร เพื่อให้ตอบโจทย์ต่อความต้องการของประเทศเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีบริบทของการศึกษาเป็นตัวตั้งนั้น จำเป็นต้องสร้างกลไกความเชื่อมโยงจากภาคการศึกษา ให้ไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันการจัดการศึกษาภายใต้ “ห่วงโซ่การศึกษา (education chain)” ยังไม่ได้ถูกกำหนดนิยามความหมายไว้อย่างชัดเจน โดยผู้เขียนเห็นว่า คำนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อการนำไปใช้ศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ในมิติที่หลากหลายได้มากยิ่งขึ้น ประกอบกับยังสามารถเป็นส่วนเติมเต็มเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน สำหรับการขับเคลื่อนประเทศไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการเพื่อกำหนดนิยามใหม่ของห่วงโซ่การศึกษาและสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การอธิบายข้อค้นพบก่อนการได้มาซึ่งนิยามใหม่ของห่วงโซ่การศึกษา เพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา (ต้นน้ำ) กระบวนการศึกษา (กลางน้ำ) ผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษา (ปลายน้ำ) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (เขื่อนกักเก็บน้ำ หรือ ความรู้ที่ไหลเวียนและไม่หายไป) เพื่อหยิบนำประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การออกแบบแนวทางการสร้างนิยามใหม่และการนำไปปรับใช้ในการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ โดยสามารถอธิบายแนวคิดที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

2.1 คุณภาพการศึกษา

บริบทการศึกษาของไทยในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของการจัดการความรู้ (knowledge management) ที่ไม่สามารถเติมเต็มคุณลักษณะของผู้เรียนสำหรับการพร้อมรับสิ่งใหม่หรือโอกาสต่าง ๆ ที่มาจากการเข้ามาของสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งถือเป็นเจตจำนงขั้นพื้นฐานของทุกสถานศึกษาที่จำเป็นต้องคาดการณ์ถึงปรากฏการณ์ทางสังคมอยู่เสมอ แน่แน่นอนว่าคุณภาพการศึกษา (education quality) จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่ครอบคลุมกลไกความสำเร็จและนำไปสู่ความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา โดยสามารถพิจารณาได้จาก 1) วัตถุประสงค์และความเหมาะสม 2) ความสอดคล้องและผลลัพธ์ และ 3) ผลรวมของการตอบสนองต่อประโยชน์ที่ได้รับ (Thareja, 2017) ซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างประสิทธิภาพหรือความคุ้มค่าและประสิทธิผลหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นหลัก

โดยทั่วไปแล้ว การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่คุณภาพการศึกษาย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในสังคม เนื่องจากการผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาอย่างที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ประกอบกับความพยายามในการบรรลุเป้าหมายในบริบทของความยั่งยืนถือเป็นการส่งต่อองค์ความรู้จากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง (Thangeda et al., 2016) ซึ่งความสลับซับซ้อนที่เกิดขึ้นนี้จำเป็นต้องอาศัยตัวชี้วัดที่

เหมาะสมและได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยมีการขับเคลื่อนตามกลยุทธ์เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายของการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน 4 ประการ ดังนี้ (OECD, 2019)

ประการแรก คือ การอุดช่องว่าง (filling gaps) หมายถึง การสนับสนุนความคิดริเริ่มให้กับด้านการศึกษาโดยตรง และมีขอบเขตที่ชัดเจนในพื้นที่ที่ขาดแคลนแหล่งการศึกษาเพื่อยกระดับและขยายการให้บริการด้านการศึกษาไปในทุกกลุ่มทุกเป้าหมาย

ประการที่สอง คือ การสร้างนวัตกรรม (innovating) หมายถึง การวางรากฐานเชิงนวัตกรรมเพื่อให้เกิดการพิชิตตัวของแนวคิดใหม่ในระดับที่ค่อนข้างเล็กและมีส่วนช่วยให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในวงกว้าง ประกอบกับมีการสนับสนุนโดยใช้กลยุทธ์การติดตามและประเมินผลที่เข้มงวด

ประการที่สาม คือ การลงทุนร่วมกัน (co-investing) หมายถึง การลงทุนด้านการศึกษา ร่วมกับมูลนิธิต่าง ๆ ที่ช่วยในการกำหนดรูปแบบความคิดริเริ่มขนาดใหญ่ ซึ่งจะต้องมีการรวบรวมความรู้ ความเชี่ยวชาญ เครือข่าย และทรัพยากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา พร้อมทั้งจะต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เกิดการสร้างอิทธิพลและฐานความรู้ที่น่าเชื่อถือเพื่อนำไปสู่การกระจายในระดับสาธารณะ

ประการสุดท้าย คือ การแก้ไขอุปสรรคในการเรียนและการเรียนรู้ (tackling root obstacles to schooling and learning) หมายถึง การทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมตามบริบทของแต่ละพื้นที่การศึกษา โดยมี การริเริ่มด้านเงินทุนและการทดลองรูปแบบของสถานศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมผ่านการฝึกอบรมและการให้คำปรึกษาของหน่วยงานภาครัฐเพื่อปรับปรุงการทำงานร่วมกัน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นการจัดลำดับความสำคัญของคุณภาพการศึกษาในอนาคต ซึ่งเกิดจากการเล็งเห็นถึงทิศทางการของการศึกษาที่ผูกผสานร่วมกับแนวความคิดใหม่อันเป็นผลพวงมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ประกอบกับการทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางสังคมหรือการรับรู้ถึงปัญหาที่ส่งผลต่อการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ

2.2 กระบวนการศึกษา

คุณภาพการศึกษา เป็นผลมาจากกระบวนการวัดและประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ ที่ถูกอิงเข้ากับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ในหลายประเทศนำมาใช้เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นถึงความสำเร็จภายใต้กระบวนการศึกษา (educational process) ที่เป็นแนวทางในการส่งมอบวิธีการจัดการเรียนการสอนตามความคาดหวังของผู้กำหนดนโยบาย และถือเป็นกรอบการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่เชื่อมโยงไปสู่ผลลัพธ์ของการศึกษา ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ (Holmes, 2019)

กระบวนการศึกษา เป็นสิ่งที่ไม่เคยหยุดนิ่งนี้คือความจริง และการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift) ทางด้านการศึกษาที่ผ่านมา นั้น เกิดจากแรงกระตุ้นของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาประเทศ โดยเป็นผลมาจากการเข้าสู่สังคมดิจิทัล ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการบ่มเพาะองค์ความรู้และทักษะของผู้สอนและผู้เรียน (Sofradzija et al., 2021) แน่หนอนว่าในปัจจุบัน หากกล่าวถึงในประเด็นเหล่านี้ถือเป็นเรื่องที่สามารถยอมรับและเข้าใจได้ เนื่องจากการรับรู้ของผู้ปกครองและบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษามีอิทธิพลต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม

หากพิจารณาถึงความสำคัญของกระบวนการศึกษา ที่สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเป็นสากล คือ หลักสูตรบันไดวน (spiral curriculum) ซึ่งเป็นการออกแบบหัวข้อการสอนให้เหมือนกันในทุกระดับชั้น แต่มีรายละเอียดหรือเนื้อหาแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการฝึกฝนและต่อยอดองค์ความรู้แบบเข้าถึงจิตวิญญาณของผู้เรียนได้จริง และมีความเข้าใจในบทเรียนอย่างถ่องแท้ สำหรับการออกแบบกระบวนการศึกษามีสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณา ดังนี้ (Bruner, 1977)

- 1) ความสำคัญของโครงสร้าง (the importance of structure) กล่าวคือ การเรียนรู้เพื่ออนาคตเป็นการศึกษาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเปลี่ยนผ่านของการพัฒนาประเทศ โดยมีการต่อยอดทางด้านของโครงสร้างการศึกษาที่ส่งผลต่อการวางกรอบหรือแนวทางการปฏิบัติในการบังคับใช้หรือไม่บังคับใช้ เพื่อให้เกิดเป้าหมายใหม่สำหรับการเรียนรู้เชิงเหตุผลต่อทิศทางของการพัฒนาในอนาคต
- 2) ความพร้อมในการเรียนรู้ (readiness for learning) กล่าวคือ การตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในทุกช่วงวัยของผู้เรียน โดยการกำหนดหลักสูตรที่สอดคล้องต่อพัฒนาการทางสติปัญญา เพื่อลดความกังวลตามกฎสัญชาตญาณของมนุษย์ ซึ่งในโลกแห่งความเป็นจริงสถานศึกษาถือเป็นบททดสอบ เพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนและชดเชยความไม่สมบูรณ์แบบของมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ
- 3) แรงจูงใจในการเรียนรู้ (motives for learning) กล่าวคือ การประเมินเพื่อปรับปรุงความทันสมัยของหลักสูตรจากการค้นหาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นเป้าหมายสำหรับผู้เรียนทั้งในระยะสั้น (short-run) และระยะยาว (long-run) เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนได้รับ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไร้ความกังวล
- 4) การคิดเชิงวิเคราะห์และการใช้งานง่าย (intuitive and analytic thinking) กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับการหยั่งรู้หรือสัญชาตญาณของนักเรียนที่ต้องพบเจอในชีวิตจริง

โดยจำเป็นต้องมีการสร้างตัวแบบที่เหมาะสมต่อการรองรับองค์ความรู้ใหม่ที่มีการวางแผนอย่างมีขั้นตอน (step-by-step) และง่ายต่อการตรวจสอบ พร้อมทั้งจะต้องสามารถอธิบายความแตกต่างผ่านความเชื่อของมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการศึกษาเป็นการให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยยึดโยงเข้ากับโครงสร้างความพร้อมในการเรียนรู้ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และการคิดเชิงวิเคราะห์ในบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการย้ำเตือนถึงการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ต่อสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน ทั้งนี้ การศึกษาถือเป็นรูปแบบในการส่งต่อองค์ความรู้ที่ถูกขัดเกลารวบรวมมาหลายศตวรรษ และได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดตามความเชื่อในปัจจุบัน

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

สิ่งที่มาตอกย้ำความคาดหวังของสังคมได้นั้น คือ องค์ความรู้ที่ผ่านการเจียรไนจากข้อค้นพบเชิงประจักษ์หรือปรากฏการณ์ทางสังคมที่สามารถพิสูจน์ความจริงได้ แน่ใจว่าสำหรับทางด้านการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในภาพรวม ถือเป็นสิ่งที่คอยจรรโลง (sustain) สังคมไว้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการก้าวไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์ (civilize) ของประเทศ โดยเป็นการพิจารณาจากการบรรลุเป้าหมาย สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน และโครงสร้างที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน กิจกรรมระหว่างเรียน เป็นต้น (Steinmayr et al., 2014) ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการศึกษา ที่มีจุดเชื่อมมาจากการรับรู้ถึงสภาพปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของประเทศ

เนื่องด้วยความเป็นพลวัตของสถานศึกษา (school dynamics) มีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ต้องพึงระวังสำหรับการตรวจสอบ กล่าวคือ หลักสูตรที่ตอบโจทย์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนมากที่สุด เป็นเกราะป้องกันที่ดีสำหรับการสร้างมูลค่าให้แก่ตัวของผู้เรียนเอง (Gomez & Portela, 2023) ประกอบกับการมีบทเรียนที่สะท้อนให้เห็นถึงการฝึกปฏิบัติในเชิงวิชาการ เพื่อเป็นการค้นหาทักษะเฉพาะของผู้เรียนจากโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่มีความท้าทายต่อการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์บนพื้นฐานของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Ayra & Kosterelioglu, 2021) นอกจากนี้ ระดับการศึกษาของคนในครอบครัวหรือผู้ปกครอง ยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เนื่องจากความสามารถในการสนับสนุนด้านวิชาการ การเป็นแบบอย่าง ความหวัง และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงสติปัญญาและแรงจูงใจที่แตกต่างกัน (Ozcan, 2021) อันมีผลต่อการวางแผนทางด้านการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แน่นอนว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (academic achievement) หมายถึง ความสำเร็จทางด้านวิชาการของผู้เรียน ที่มากกว่าการได้มาซึ่งความรู้ทั่วไปในสถานศึกษา โดยสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าที่ยิ่งไปสู่เป้าหมายของการได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และเนื้อหาที่ครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ (Bolt, 2011) ประกอบกับแนวโน้มในปัจจุบันมีความหลากหลายในเรื่องของเครื่องมือและตัวชี้วัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่นำไปสู่การบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลกระทบจากภายนอก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเครือข่ายทางสังคม (social network factors) คือ การมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเพื่อนที่มีผลการเรียนดีจะทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน 2) ปัจจัยด้านครอบครัว (family factors) คือ ทุนทางวัฒนธรรมของครอบครัว และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ครอบครัวอยู่อาศัย เช่น การใช้ภาษา การมีส่วนร่วม แรงกดดัน ความคาดหวัง เป็นต้น และ 3) ปัจจัยด้านสถานศึกษา (school factor) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน การสนับสนุนการสถานศึกษา และระดับเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา (Zheng & Mustapha, 2022) โดยปัจจัยทั้งหมดนี้ จะต้องสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินผลของผู้เรียนตามบริบทในแต่ละสถานศึกษา

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เป็นการตรวจสอบความคาดหวังจากสังคม ผ่านเกณฑ์การประเมินผลในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ที่สอดคล้องต่อทิศทางการพัฒนาของสังคมและประเทศ โดยการออกแบบหลักสูตรการสอนในปัจจุบัน อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมโยงไปสู่มิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีปรากฏการณ์การเกิดขึ้นของคลื่นลูกใหม่ (new wave) อย่างเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่เปรียบเสมือนกับห่วงโซ่ร้อยเรียงต่อกันไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.4 การพัฒนาอย่างยั่งยืน

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาถือเป็นสิ่งที่ยืนยันความสำเร็จทางด้านวิชาการของมนุษย์ โดยมีการจัดลำดับความสำคัญและได้สร้างความเข้าใจภายใต้การศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) ซึ่งถือเป็นการพิสูจน์ผลลัพธ์ผ่านความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการคุณภาพการศึกษา การออกแบบกระบวนการศึกษา และการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งมีการสนับสนุนให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความพร้อมต่อการสร้างโอกาสในการขับเคลื่อนโลกสำคัญของโลกยุคใหม่ (UNESCO, 2021) โดยมีการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาใช้สำหรับการเรียนรู้ อันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอนาคตทางการศึกษาไปอย่างถาวร

ในส่วนองประเด็นและแนวโน้มในด้านการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ การทำความเข้าใจบทบาทของสถานศึกษาที่ไม่ได้เป็นเพียงองค์กรที่ให้ความรู้แก่นักเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างกระบวนการเปลี่ยนผ่านโดยใช้ความรู้เป็นฐานสำหรับการยึดโยงกลไกต่าง ๆ ทางสังคม เพื่อ

นำไปสู่การประยุกต์ใช้และบูรณาการความร่วมมือจากทุกฝ่ายในแต่ละองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (UNESCO, 2018) ถึงแม้ว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมาอย่างต่อเนื่องและเป็นระยะเวลานาน แต่พลเมืองส่วนใหญ่ยังมองข้ามเป้าหมายที่แท้จริงทางการศึกษาไป หากการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ไม่เป็นการลดทอนสิ่งที่เคยทำมาในอดีต ดังนั้น เป้าหมายของ ESD คือ “การต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมที่เป็นผลผลิตมาจากภาคการศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางสังคมในมิติต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน”

จากข้อความข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่ผ่านการตกผลึกในพื้นที่ที่เกิดจากการถกเถียงเพื่อหาคำตอบสำหรับการกำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดนวัตกรรมจากการศึกษาค้นคว้า การสร้างสรรค์ และการพัฒนาที่เป็นไปตามความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในรุ่นต่อไปในการตอบสนองความต้องการของตนเองในอนาคต การศึกษาจึงมุ่งสู่การสร้างค่านิยมและการส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐาน (fundamental right) ซึ่งเป็นรากฐานของการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในทุกประเทศ (Kumar & Mohapatra, 2021) กระบวนการที่นำไปสู่การยอมรับทิศทางการเปลี่ยนแปลงได้ดีที่สุด จึงจำเป็นต้องมาจากสถานศึกษา โดยมีนักเรียนเป็นกำลังในการขับเคลื่อนผลประโยชน์สาธารณะ ที่จะเป็นเหมือนสะพานในการเชื่อมต่อระหว่างแนวคิดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งได้อย่างสมบูรณ์ และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่เป็นความหวังของประเทศในอนาคต

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เจตนารมณ์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความเป็นพลวัตสูงนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเป็นจริงที่ว่า สถานศึกษาและนักเรียนเป็นจุดเชื่อมโยงในการส่งต่อองค์ความรู้ที่ถูกทับถมกันมาอย่างยาวนานระหว่างคุณครูและลูกศิษย์ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับกระบวนการและความสอดคล้องที่ได้มาจากการยอมรับและปฏิเสธกลไกต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคเพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักในสังคม เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

3. การทำความเข้าใจในบริบทของห้องใช้การศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาทุกรูปแบบในสังคม หรือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่มีความสำคัญมากที่สุดอย่างไม่ต้องสงสัย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลคนหนึ่งประสบความสำเร็จในทุกแขนง ตลอดจนสามารถพัฒนาสังคมให้น่าอยู่และสงบสุข (Molagun, 2006) ถึงแม้จะมีข้อถกเถียงต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่โน้มเอียงหรือทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและยากต่อการแก้ปัญหา แต่สิ่งหนึ่งที่สามารถยอมรับได้ คือ การศึกษาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาโดยรวม (Mahapoonyanont, 2022) และการยกระดับคุณภาพการศึกษาจะทำให้เกิดผลพวงเชิงนวัตกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การทำความเข้าใจในบริบทของการศึกษาที่มีลักษณะเป็นวงจรความสัมพันธ์เสมือนกับการศึกษาตลอดชีวิต (lifelong learning) นั้น ในการศึกษาครั้งนี้ขอเรียกว่า “ห่วงโซ่การศึกษา (education chain)” เนื่องจากภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่พยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษา โดยมีสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นทางผ่านในการบ่มเพาะนักเรียนก่อนเข้าสู่อุตสาหกรรม ประกอบกับนักเรียนมีหน้าที่ในการต่อกรกับความท้าทายทั้งในด้านภาษา ทักษะคิด อารมณ์ และความรู้สึกของความเป็นวัยรุ่น ซึ่งวงจรของการศึกษาที่มีลักษณะเป็นห่วงโซ่นี้ทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและนักเรียน (Jeyagowri & Ilankumaran, 2018; Symonds, 2015) การแบ่งแยกในประเด็นเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ และจำเป็นต้องนำมาใช้ในการพิจารณาร่วมกันประเด็นอื่น ๆ ต่อไป

สำหรับองค์ประกอบของการศึกษานั้น มีความคล้ายคลึงกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ที่มีโครงสร้างองค์กร กระบวนการ และทรัพยากรเป็นพื้นฐานของห่วงโซ่การศึกษา ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงปัญหาคอขวด (bottleneck) ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนความสำเร็จและทำให้การศึกษามีคุณค่าเพียงพอต่อการชี้ชัดถึงความยั่งยืนในอนาคต (Merwe & Cronje, 2004) นั้นหมายความว่า การเพิ่มมูลค่าทางการศึกษา จากการลงภาคสนามอย่างเข้มข้น เพื่อเรียนรู้ปฏิบัติการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกและตัดสินใจภายใต้วัฒนธรรมของสถานศึกษา โดยเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ (Roosevelt, 2011) ทั้งนี้ หลักฐานของการก่อตัวที่นำไปสู่ความเข้าใจในบริบทของห่วงโซ่การศึกษา มาจากการยอมรับในกระบวนการที่แปลกใหม่ และแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการปิดช่องว่างของปัญหาทางการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา

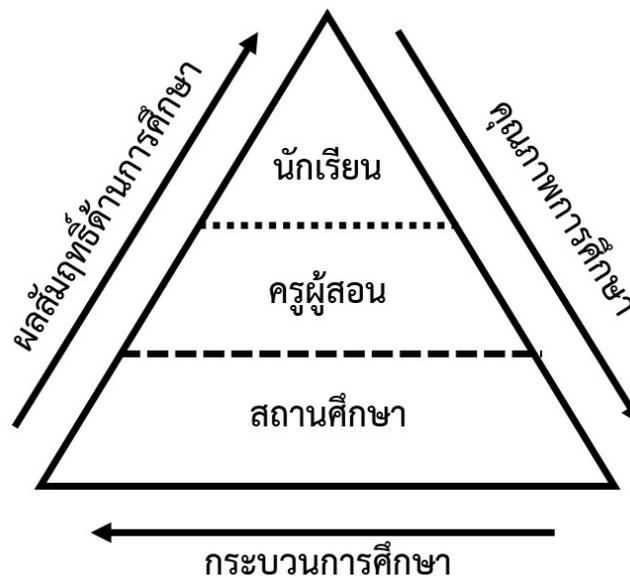
หากกล่าวถึงการลดช่องว่างทางการศึกษาในระดับนโยบาย คือ การทำสัญญาเพื่อขจัดช่องว่างเพื่อให้ นักเรียนมีสิทธิ์เข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน ประกอบกับการส่งเสริมให้ครูดี มีคุณภาพ และมีคุณวุฒิที่เหมาะสม ส่วนในระดับปฏิบัติ คือ การประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อพิจารณาแนวทางที่ดีที่สุดในการเชื่อมช่องว่างแห่งความสำเร็จ และการเสริมด้วยวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่เป็นอัตลักษณ์และประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Harris et al., 2016)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การทำความเข้าใจในบริบทของห่วงโซ่การศึกษา คือ การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการลดช่องว่างของปัญหาทางการศึกษา โดยมีพื้นที่องหลักมาจากสถานศึกษาที่เป็นตัวขับเคลื่อนความสำเร็จ ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาเกี่ยวกับทิศทาง เป้าหมาย วงจรความสัมพันธ์ โครงสร้าง กระบวนการและทรัพยากร รวมถึงผลพวงของการจัดการกับปัญหาทางการศึกษาในอดีต ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการวางแผนและพัฒนาสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4. นิยามของห่วงโซ่การศึกษา (Education Chain: EC)

การกำหนดค่านิยมใดนินยามหนึ่งให้มีความหมายที่ลุ่มลึกนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงโอกาสที่มีทางเลือกมากกว่าหนึ่งเสมอ และจะต้องแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของการตีความ ที่ผสมผสานกันระหว่างแนวทางที่เป็นไปได้ และเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ (Muller & Placek, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเด็นทางด้านการศึกษา ที่ส่งผลโดยตรงต่อทั้งสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อการยอมรับแนวคิดใหม่ แม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยก็ตาม

จากการอธิบายแนวคิดที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้เห็นถึงขอบเขตของการนำมากำหนดค่านิยมใหม่ โดยเป็นการพิจารณาถึงจุดเชื่อมต่อที่สำคัญผ่านคุณภาพการศึกษา กระบวนการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษา ถือเป็นสิ่งที่ยืนยันปรากฏการณ์ทางสังคมว่ามีความเป็นพลวัต และไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน แต่ถึงกระนั้น ก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางของความสัมพันธ์ภายใต้บทเรียนอันทรงคุณค่า ซึ่งสามารถนำมาสรุปในแต่ละประเด็นก่อนที่จะนำไปสร้างค่านิยมของห่วงโซ่การศึกษาใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 ห่วงโซ่การศึกษา

ห่วงโซ่การศึกษา (Education Chain: EC) หมายถึง เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปพร้อมกับการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของสังคมและประเทศ โดยมีครูผู้สอน ทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงและถ่ายทอด

องค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ได้เข้าใจถึงคุณค่าและความถนัดเฉพาะของตนเอง เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข และสร้างสรรค์สังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีมากยิ่งขึ้น (ภาพที่ 1) ทั้งนี้ ห่วงโซ่การศึกษาถูกแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1: คุณภาพการศึกษา คือ จุดเริ่มต้นมาจากปัญหาเรื้อรังของระบบการศึกษาที่มองผู้เรียนเป็นเหมือนผลผลิตจากสถานศึกษา โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนมาก่อนเท่านั้น ประกอบกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังสร้างให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ไม่พิจารณาถึงความได้เปรียบเชิงพื้นที่ เช่น สถานศึกษาที่อยู่ติดกับเขตเศรษฐกิจพิเศษควรมีวิชาที่สอนเกี่ยวกับทักษะแรงงานที่จำเป็นต่ออุตสาหกรรม เป็นต้น การไม่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถออกแบบบทเรียนเสริมเองได้อย่างอิสระทำให้เกิดช่องโหว่ในการเรียนรู้ถึงความสำคัญของพื้นที่ นอกจากนี้ บทเรียนยังไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่โดดเด่นเหมาะสมกับสังคมดิจิทัลในปัจจุบัน ซึ่งการบ่มเพาะผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจเป้าหมายในระยะยาวและสามารถคาดการณ์ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงจะต้องพยายามยกระดับให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อโลกในศตวรรษที่ 21 เพื่ออุดช่องว่างของปัญหา มีการสร้างนวัตกรรมการศึกษา และมีการลงทุนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดทิศทางการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าในระยะเริ่มต้น

ระยะที่ 2: กระบวนการศึกษา คือ การทำความเข้าใจในบริบทของความเป็นพลวัตทางการศึกษาที่ไม่เคยหยุดนิ่ง แม้จะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับจุดเน้นที่เปลี่ยนไป เช่น การสอนในห้องเรียนเปลี่ยนเป็นการสอนในพื้นที่ฝึกปฏิบัติงานจริง การสอบโดยใช้วิธีการจดจำมาตอบเปลี่ยนเป็นการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ เป็นต้น ซึ่งการออกแบบกระบวนการศึกษาที่ดีจะต้องสะท้อนถึงการมีโครงสร้างและวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับนักเรียนจะต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ทั้งทางด้านทัศนคติ ร่างกาย และอารมณ์ ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจในการเรียน พร้อมทั้งบทเรียนจะต้องสามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่สับสนหรือกำกวม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปฝึกคิดวิเคราะห์และสร้างผลลัพธ์ใหม่ ๆ ได้ อยู่เสมอ

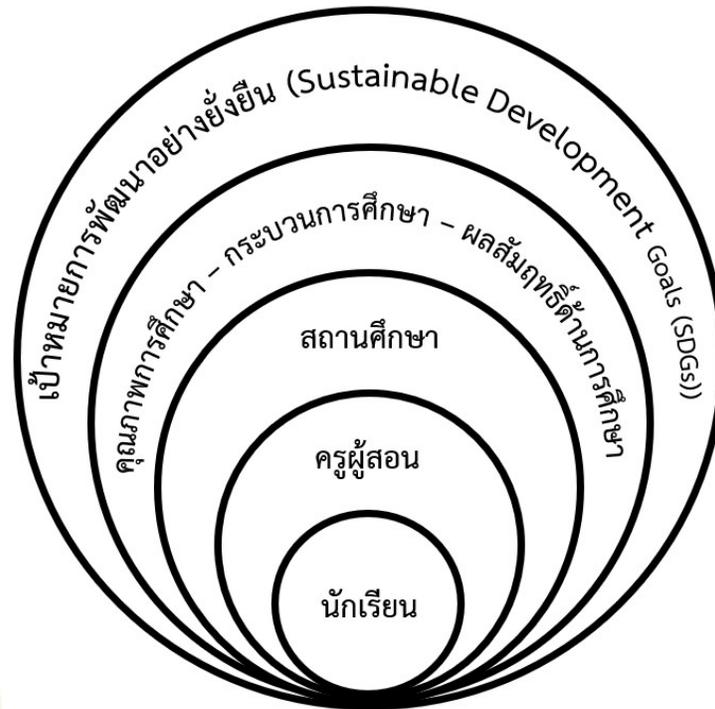
ระยะที่ 3: ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา คือ การแสดงให้เห็นถึงข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่ไม่ใช่เพียงเฉพาะเกรดเฉลี่ยของผู้เรียนเท่านั้น แต่จะต้องสามารถบรรลุเป้าหมายของการสร้างมูลค่าในตัวของผู้เรียนได้หรือการมีทักษะที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นการยืนยันถึงสิ่งที่ได้มากกว่าความรู้ในห้องเรียนที่นอกเหนือจากการวัดเกณฑ์การประเมินผล ตัวชี้วัด หรือกิจกรรมระหว่างเรียนที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญอีกทางหนึ่ง คือ การมีเครือข่ายทางสังคม (social networks) ที่ไม่ใช่สำหรับการได้งานทำหลังสำเร็จการศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการสร้างเครือข่ายในลักษณะของการช่วยเหลือร่วมมือกัน เพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ที่ดีให้แก่สังคมในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ห้องโง่การศึกษา เป็นการทำความเข้าใจในปัญหาที่ถูกซ่อนอยู่ในระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องของการให้คุณค่าแก่ตัวของผู้เรียน เพื่อให้นำไปสู่การยกระดับศักยภาพที่โดดเด่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเชื่อว่า สิ่งเหล่านี้อาจเป็นความตั้งใจเล็ก ๆ ของตัวผู้สอนเองอยู่แล้ว แต่เนื่องด้วยรูปแบบของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ไม่เอื้อต่อการบ่มเพาะให้นักเรียนสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของตนเองได้ ดังนั้น ห้องโง่การศึกษา จึงมีเป้าหมายสำคัญ คือ การทบทวนคุณภาพ การศึกษา กระบวนการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นสำคัญ

5. การบูรณาการห้องโง่การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภายใต้กรอบของการศึกษาเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้มุ่งเน้นให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางสังคมในมิติต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจและตระหนักถึงสถานการณ์ที่มีต่อความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์ สำหรับประเทศไทยได้มีความพยายามในการระดมความคิด การรับรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างรากฐานที่เข้มแข็งสำหรับ SDGs ในอนาคต โดยอาศัยเครือข่ายจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในการบรรลุเป้าหมายเกี่ยวกับทางการศึกษาทั้งในเรื่อง 1) การลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ 2) การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม 3) การเพิ่มจำนวนแรงงานที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม 4) การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในแต่ละพื้นที่ และ 5) การสร้างสมดุลในการใช้ชีวิต (Office of the Permanent Secretary, 2017)

ภาพที่ 2 แสดงการบูรณาการห้องโง่การศึกษา เพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการให้ความสำคัญกับนักเรียนเป็นอันดับแรก และถูกนำมาไว้เป็นจุดฐานกลาง เพื่อกระจายองค์ความรู้จากจุดที่เล็กที่สุดไปยังเป้าหมายใหญ่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับนักเรียนยังอยู่ในช่วงของวัยเรียนและวัยรุ่นที่สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนทิศทางการพัฒนากันได้ตั้งแต่ระดับเพื่อน ผู้ปกครอง ครูผู้สอน หรือแม้กระทั่งหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ หากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือกันจะเกิดขึ้นในทุกระดับของสังคม ทั้งนี้ จากที่กล่าวมาเป็นเพียงจุดที่เล็กที่สุดของแผนภาพเท่านั้น โดยรายละเอียดสำคัญสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ห่วงโซ่การศึกษาเพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากภาพที่ 2 การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเด็นด้านการศึกษา ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า นักเรียนไม่ใช่องค์ประกอบของการขับเคลื่อนโลกของการพัฒนาประเทศ ซึ่งการกำหนดทิศทางการไหลย้อนกลับของการกระจายองค์ความรู้ (จากภาพที่ 1) มาจากตัวของนักเรียนที่ได้รับการเจียรไนและการบ่มเพาะจากวัฒนธรรมการศึกษา ที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางความคิดให้แก่ตัวของผู้เรียน ประกอบกับการอาศัยพลังเครือข่ายและความสัมพันธ์จากบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อใช้สำหรับการต่อยอดองค์ความรู้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศ

คุณค่าที่แท้จริงของการศึกษา มาจากตัวของผู้เรียนและไม่สามารถลดทอนคุณค่าจากสิ่งที่อยู่ติดตัวของนักเรียนเองได้นี้คือ ก้าวแรกของการพัฒนาไปสู่ความอย่างยั่งยืน ซึ่งการยอมรับในคุณค่าของตนเองจะส่งผลทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งต่อปัจจัยต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ (Kumar, 2017) โดยถือเป็นการหลุดพ้นจากกับดักทางความคิดและจำเป็นต้องมีผู้ที่ชี้แนะที่ถูกต้องอย่างครูผู้สอน โดยมีบทบาทที่สำคัญ คือ การส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงให้ไปสู่ความยั่งยืนด้วยวิธีการสอน ซึ่งครูที่มีฐานความรู้ที่แข็งแกร่งจะมีส่วนช่วยในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้ถึงความเป็นพลวัตของโลกด้วยความรู้ ทักษะ และการจัดการในสิ่งที่จำเป็นต่อการบรรลุ

เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Parveen, 2022) สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ปลายทางความสำเร็จ แต่เป็นการถกเถียงและตั้งคำถามร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

ครูผู้สอน เป็นเหมือนกุญแจสำหรับการไขห้องแห่งความรู้ แต่ไม่ใช่ห้องแห่งความลับ เนื่องจากลักษณะเฉพาะตัวของครูแต่ละคนเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถสังเกตได้ และนำมาสู่การลอกเลียนแบบเชิงพฤติกรรม โดยจำเป็นต้องมีการบูรณาการโครงสร้างของหลักสูตรในสถานศึกษา และแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน (Rieckmann, 2019) ซึ่งสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นเกราะสะท้อนความท้าทายทางสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมนวัตกรรมด้านการศึกษาเพื่อให้นักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหาร รวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการตื่นตัวและสร้างสรรค์ (Rauch, 2022) เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปสถานศึกษา ประกอบกับการปลดกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นตัวขัดขวางต่อการพัฒนาระบบนิเวศ (ecosystem) ของสถานศึกษา

ภายใต้กรอบของสถานศึกษา ย่อมมีการกำหนดทิศทางของคุณภาพการศึกษา มีการนำไปปฏิบัติผ่านกระบวนการศึกษา และมีการประเมินผลเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษาในภาพรวม โดยการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นเพียงรอยต่อของการแก้ไขปัญหาในสังคม ซึ่งทุกอย่างสามารถขับเคลื่อนได้จากจุดเล็ก ๆ นั่นคือนักเรียน หรือการกระจายคุณค่าจากข้างในสู่ภายนอก

การปลดปล่อยคุณค่าด้านการศึกษาให้กระจายออกไป คือ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านการรับรู้จากมุมมองที่แตกต่างกันทั้งทางเพศ เชื้อชาติ ตำแหน่งทางสังคม และอื่น ๆ อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมเพื่อลดการกีดกันทางวัฒนธรรมการศึกษา หรือการส่งเสริมผู้เรียนที่ด้อยโอกาสให้กลับเข้ามาสู่ระบบการศึกษา (Yen-Ting, 2018) ซึ่งถือเป็นกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำ ประกอบกับการรักษาสมดุลการใช้ชีวิตของนักเรียน เนื่องจากการให้โอกาสไม่ใช่การลดคุณค่าในตัวของนักเรียนที่มีอยู่เดิมหรือการแทนที่ แต่เป็นการเพิ่มคุณค่าจากบทเรียนหรือประสบการณ์ที่นักเรียนเคยผ่านมาเพื่อให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิต และสามารถนำเสนอสิ่งแปลกใหม่อย่างสร้างสรรค์ จากบทเรียนที่ผู้เรียนเคยประสบพบเจอมา จะเป็นฐานคิดที่แข็งแกร่งในการแก้ไขปัญหาในสังคม นอกจากนี้ เมื่อนักเรียนเล็งเห็นถึงคุณค่าในตัวเอง จนเกิดเป็นทักษะที่จำเป็นต่อความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีสถานศึกษาเป็นทั้งผู้ให้ความรู้ ประสานความเข้าใจกับผู้ประกอบการ โดยมีรัฐช่วยสนับสนุน และส่งต่อกำลังแรงงานฝีมือคุณภาพที่โดดเด่น ถือเป็น การตอกย้ำกลไกทางสังคมผ่านสถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อสร้างแนวเขตของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

อย่างไรก็ตาม การบูรณาการห้องโถงการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จากนักเรียนที่เป็นเหมือนต้นกล้า ที่กระจายและกำลังเติบโตอยู่ทั่วประเทศ การเล็งเห็นถึงความสำคัญในคุณค่าของผู้เรียนทุกคน จะเป็นการตอบรับข้อเสนอของโอกาสในการนำพาประเทศให้ไปสู่การสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ปราศจากความเหลื่อมล้ำ และเป็นการแบ่งเบาภาระทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ห่วงโซ่การศึกษา มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจและกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนผ่านในบริษัททางสังคม ที่มีการกระจุกตัวกันขององค์ความรู้และยังไม่ได้ถูกกระจายออกไป การสร้างค่านิยมใหม่จะทำให้เกิดแรงกระเพื่อมทางความคิด ที่นำไปสู่การค้นพบต้นตอของปัญหา ที่ต่างฝ่ายอาจหลงลืมไป เนื่องจากภาวะของการถูกหล่อหลอมด้วยกรอบการศึกษา ได้พยายามปิดกั้นโอกาสในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ นี่ถือเป็นจุดอ่อนที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน โดยทิศทางของการพัฒนาภายใต้กรอบของห่วงโซ่ศึกษานั้น สะท้อนให้เห็นถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ว่า ภาครัฐจะต้องปกป้องขยายการรับรู้แก่สถานศึกษาในประเด็นของห่วงโซ่การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย เพื่อมุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สามารถวัดได้ ความเป็นสากล และมีความน่าเชื่อถือจนสามารถบอกต่อได้อย่างมั่นใจ ในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน เพื่อเชื่อมโยงปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานศึกษา โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเร่งด่วนก่อนและหลัง พร้อมทั้งมีการจัดเวทีให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมอง เพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นฐานในการแบกรับนโยบายของรัฐเสมอมา จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบ ให้เอื้อต่อการสร้างคุณค่าในตัวของผู้สอนและผู้เรียน จากการนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นภารกิจหลักของสังคมโลก มาเชื่อมโยงเข้ากับแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษา อันเป็นผลทำให้เกิดการเล็งเห็นถึงทิศทางของการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งถือเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางการศึกษา ในการบรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การส่งมอบคุณค่าให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้สามารถออกไปสร้างสรรค์สังคมและประเทศให้มีความเป็นศิวิไลซ์ต่อไป

บรรณานุกรม

Ayra, M., & Kosterelioglu, I. (2021). Effect of the lesson study practice on student's academic achievements in life sciences course. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 16(1), 249-270. <https://doi.org/10.29329/epasr.2020.334.14>

Bolt, N. (2011). Academic achievement. In S. Goldstein & J. A. Naglieri (Eds.), *Encyclopedia of child behavior and development* (pp. 8–9). Springer. https://doi.org/10.1007/978-0-387-79061-9_20

- Bruner, J. S. (1977). *The process of education*. Library of Congress Catalog.
- Gomez, A. B., & Portela, A. (2023). School dynamics and their role in the educational trajectories of at-risk students. *European Journal of Educational Research*, 12(1), 493-505.
<https://doi.org/10.12973/eu-jer.12.1.493>
- Harris, P. C., Bennett, R., Hines, E. M., Mayes, R. D., & Vega, D. (2016). Achievement gap: A look back and a way forward. *JV Journal of Educational Research and Interdisciplinary Studies*, 1(2), 7-15.
- Holmes, A. G. (2019). Learning outcomes – A good idea, yet with problems and lost opportunities. *Educational Process International Journal*, 8(3), 159-169.
<https://doi.org/10.22521/edupij.2019.83.1>
- Hwa, Y., & Leaver, C. (2021). Management in education system. *Oxford Review of Economic Policy*, 37(2), 357-391. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grab004>
- Jeyagowri, K., & Ilankumaran, M. (2018). The role of students in transition from school to college: Different challenges in Elt. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4), 630-635. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.36.24213>
- Kumar, G., & Mohapatra, S. (2021). Role of education for sustainable development. *Sodha Pravaha*, 8(11), 371-377.
- Kumar, M. (2017). Importance of intrinsic and instrumental value of education in Pakistan. *Journal of Education and Educational Development*, 4(2), 177-199.
- Mahapoonyanont, N. (2022). How to reduce educational inequality in Thailand, lesson from Vietnam, Indonesia and New Zealand. *Journal of Positive School Psychology*, 6(5), 2907-2912.
- Merwe, A. V., & Cronje, J. (2004). *The educational value as a modelling tool re-engineering efforts* [Conference presentation]. The 3rd International Symposium on Information and Communication Technologies. Las Vegas, Nevada, USA.
<https://doi.org/10.1145/1071509.1071534>

- Mohammed, O., Rida, N., & Chafiq, T. (2021). Overview of e-learning platforms for teaching and learning. *International Journal of Recent Contributions from Engineering Science and IT*, 9(1), 50-70. <https://doi.org/10.3991/ijes.v9i1.21111>
- Molagun, E. H. M. (2006). Education: An indispensable tool for human development. *Ilorin Journal of Teacher Education*, 3(1), 1-8.
- Muller, T., & Placek, T. (2015). Defining determinism. *The British Journal for the Philosophy of Science*, 1-43. <https://doi.org/10.1093/bjps/axv049>
- OECD. (2019). *Quality education for all: Lessons and future priorities*. OECD Development Centre.
- Office of the Permanent Secretary. (2017). *Thailand's voluntary national review on the implementation of the 2030 agenda for sustainable development*. Office of the Permanent Secretary.
- Ozcan, M. (2021). Factor affecting students' academic achievement according to the teachers' opinion. *Education Reform Journal*, 6(1), 1-18. <https://doi.org/10.22596/erj2021.06.01.1.18>
- Parveen, S. (2022). Role of teacher in promoting education for sustainable development (ESD) and its correlation with SDG4. *International Journal of Reflective Research in Social Sciences*, 5(1), 8-12.
- Rachmadtullah, R., & Kusmaharti, D. (2018). Education as the culture process. *International Journal of Multidisciplinary Approach and Studies*, 5(3), 131-135.
- Rauch, F. (2002). The potential of education for sustainable development for reform in schools. *Environment Education Research*, 8(1), 43-51. <https://doi.org/10.1080/13504620120109646>
- Rieckmann, M. (2019). Education for sustainable development in teacher education – An international perspective. In S. Lahiri (Ed.), *Environmental education* (pp.33-48). Studera Press.

- Rizescu, M. A., Bucata, G., & Herman, R. (2020). The impact of the new education management in schools. *International Conference Knowledge-Based Organization*, 26(1), 257-262. <https://doi.org/10.2478/kbo-2020-0041>
- Roosevelt, G. (2011). Value added: The uses of educational philosophies in an accelerated teacher training program. *Educational Studies*, 47(6), 545-560. <https://doi.org/10.1080/00131946.2011.621074>
- Sofradzija, H., Sehic, S., Alibegovic, A., Bakic, S., & Camo, M. (2021). Education as a process and result. *International Journal of Contemporary Education*, 4(1), 56-64. <https://doi.org/10.11114/ijce.v4i1.5190>
- Steinmayr, R., Meibner, A., Weidinger, A. F., & Wirthwein, L. (2014). Academic achievement. *Education*, 1-16. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199756810-0108>
- Symonds, J. (2015). *Understanding school transition: What happens to children and how to help them*. Routledge Education.
- Thangeda, A., Baratiseng, B., & Mompoti, T. (2016). Education for sustainability: Quality education is a necessity in modern day. How far do the educational institutions facilitate quality education? *Journal of Education and Practice*, 7(2), 9-17.
- Thareja, P. (2017). The education of quality for quality education. *Journal of Advanced Research in English and Education*, 2(2), 16-30.
- UNESCO. (2018). *Issues and trends in education for sustainable development*. UNESCO Publishing.
- UNESCO. (2021). *Sub-education policy review report: Education for sustainable development (ESD)*. UNESCO Office.
- Yen-Ting, L. (2018). New concepts of equality of education opportunity. *Universal Journal of Educational Research*, 6(3), 399-403. <https://doi.org/10.13189/ujer.2018.060306>
- Zheng, Z., & Mustapha, S. M. (2022). A literature review on the academic achievement of college students. *Journal of Education and Social Sciences*, 20(1), 11-18.